

Platforma evropské paměti a svědomí (dále jen Platforma) byla založena v Praze v říjnu 2011 jako výsledek tzv. pražského procesu započatého *Pražskou deklarací* z roku 2008. Od svého založení pořádá Platforma výzkumné a vzdělávací projekty a akce na evropské úrovni směřující k celoevropskému vyrovnání se s totalitní minulostí. Cílem činnosti Platformy je mimo jiné zvýšit celoevropské povědomí a podpořit diskusi o totalitních zločinech, napomoci důstojnému připomínání obětí totalit a zasazovat se za jejich práva a napomoci zabránit návratu totalitní moci či jiným hrozbám demokracii v budoucnu. Platforma je dnes v evropském měřítku vnímána jako jedno největších a nejvýznamnějších sdružení institucí a organizací zabývajících se dědictvím totality. Následující chronologie stručně shrnuje události a politické kroky, které založení Platformy předcházely.

Nové členské státy, jež vstoupily do Evropské unie v letech 2004 a 2007, s sebou přinesly do společenství demokratických zemí nové téma – dědictví komunistické totality. Spuštění železné opony po druhé světové válce mělo za následek, že se svobodná část Evropy až do roku 1989 nemohla podstatou komunistických diktatur a jejich zločinů objektivně a důsledně zabývat. Všechna předsednictví Rady Evropské unie, která zatím státy střední a východní Evropy měly, také problém tohoto nedostatečného vyrovnání se s totalitní minulostí Evropy otevřela a učinila z něj evropské téma.

Dne 8. dubna 2008 bylo za slovinského předsednictví Rady Evropské unie uspořádáno v Bruselu veřejné slyšení v Evropském parlamentu s účastí Evropské komise na téma *Zločiny spáchané totalitními režimy*. Jeho účastníci v závěrečném dokumentu požadovali založení trvalého fóra na vládní úrovni, které by se soustředilo na totalitní zločiny, a evropské nadace, která by poskytovala podporu pro propojení národních výzkumných institucí specializovaných v oblasti totalitní zkušenosti.

V České republice zorganizovali ve dnech 2.–3. června 2008 senátor Martin Mejstřík spolu s členkou Evropského parlamentu Janou Hybáškovou mezinárodní konferenci *Svědomí Evropy a komunismus*, kterou pořádal Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky. Na této konferenci, kterou zahájil bývalý prezident České republiky Václav Havel, byla přijata *Pražská deklarace*,¹ která v 19 bodech vyzývá k celoevropskému a mezinárodnímu vyrovnání se s komunistickou totalitní diktaturou obdobným způsobem, jako se tomu stalo s diktaturou nacistickou. Jedním z požadavků *Pražské deklarace* je založení Ústavu

evropské paměti a svědomí, který by byl – A) evropským výzkumným ústavem pro studium totality, vývoj vědeckých a výchovných projektů a poskytování podpory pro propojení národních výzkumných ústavů specializovaných v oblasti totalitní zkušenosti, – B) a panevropským muzeem/památkem obětí všech totalitních režimů, s cílem trvalé připomínky obětí těchto režimů a zvyšování povědomí o zločinech těmito režimy spáchaných. Mezi první signatáře Pražské deklarace patří vedle Václava Havla bývalý prezident Litvy Vytautas Landsbergis a dnešní prezident Spolkové republiky Německo Joachim Gauck.

V předvečer českého předsednictví Rady Evropské unie oslovil Úřad vlády pod vedením vicepremiéra pro evropské záležitosti Alexandra Vondry všechny členské státy Evropské unie s pozváním ke společnému založení Platformy evropské paměti a svědomí. Na setkání zástupců devatenácti evropských států a dvanácti partnerských institucí organizovaném Úřadem vlády a Ústavem pro studium totalitních režimů ve dnech 10.–11. listopadu 2008 v Praze byla založena pracovní skupina pro Platformu. Tuto skupinu koordinovala Neela Winkelmannová z Ústavu pro studium totalitních režimů až do založení Platformy v říjnu 2011.

K *Pražské deklaraci* se mezitím připojilo několik desítek členů Evropského parlamentu z různých politických skupin, kteří v roce 2010 utvořili neformální pracovní skupinu v Evropském parlamentu s názvem *Usmíření evropských dějin*.² Skupině, jejíž členové pocházejí ze 16 členských států Evropské unie a ze všech politických skupin kromě GUE/NGL,³ předsedá bývalá lotyšská eurokomisařka a ministryně zahraničních věcí Sandra Kalniete.

Během českého předsednictví Evropské unie zorganizoval Ústav pro studium totalitních režimů společně s Úřadem vlády a za asistence kanceláře europoslankyně Jany Hybáškové dne 18. března 2009 veřejné slyšení v Evropském parlamentu v Bruselu s názvem *Svědomy Evropy a zločiny totalitního komunismu: 20 let poté*. V závěrečném dokumentu ze slyšení účastníci mimo jiné potvrdili požadavek na založení Platformy.

Pražská deklarace a závěry z tohoto slyšení posloužily jako základ pro první usnesení Evropského parlamentu, které se zabývá vyrovnáváním se s komunistickou diktaturou, a sice usnesení *O svědomí Evropy a totalitě* ze dne 2. dubna 2009⁴, které bylo přijato poměrem 553:44:33 hlasů.⁵ Usnesení má 17 bodů, mezi nimiž jsou zahrnuty všechny požadavky z veřejného slyšení organizovaného Českou republikou.

Ve své odpovědi na toto usnesení Evropského parlamentu vyjádřila Evropská komise projektu Platformy svou podporu.⁶

Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy Evropské unie (GAERC) za českého předsednictví Evropské unie poté ve svých závěrech z 15. června 2009⁷ přivítala iniciativu na založení Platformy a požádala Komisi, aby poskytla pro tuto práci finanční nástroje.

2 Anglicky Reconciliation of European Histories, <http://eureconciliation.wordpress.com/>

3 Evropská sjednocená levice a Severská zelená levice.

4 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0213+0+-DOC+XML+V0//CS>

5 Průběh schvalování tohoto usnesení lze nalézt na stránce: www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=en&procnum=RSP/2009/2557

6 Dokument *SP(2009)3508* na stránce výše.

Členové pracovní skupiny pro Platformu se sešli dne 18. ledna 2010 v Bruselu, kde se představili veřejnosti na tiskové konferenci v sídle Rady Evropy a kde v Českém domě diskutovali o podobě a obsahu zakladatelských dokumentů a stanov Platformy.

Ve dnech 24.–26. února 2010 uspořádali členové pracovní skupiny pro Platformu mezinárodní konferenci *Zločiny komunistických režimů*, která se konala v Senátu Parlamentu České republiky a na Úřadu vlády pod záštitou premiéra Jana Fischera a místopředsedů Poslanecké sněmovny a Senátu Miroslavy Němcové a Jiřího Lišky a řady členů Evropského parlamentu. Na konferenci byly představeny národní zprávy o zločinech proti lidskosti spáchaných státní mocí v období komunistické diktatury a na závěr byla přijata jedenáctibodová *Deklarace o zločinech komunismu*,⁸ která mimo jiné žádá celoevropský zákaz popírání zločinů komunismu a vytvoření nového mezinárodního soudu v Evropské unii pro zločiny komunismu.

Ve své zprávě Parlamentu a Radě ze dne 22. prosince 2010 *Připomínání zločinů spáchaných totalitními režimy v Evropě*⁹ uvádí Evropská komise Platformu v kapitole 3.3. jako významnou evropskou iniciativu na úrovni Evropské unie.

Česká republika následně zahrnuje založení Platformy jako jednu z priorit českého předsednictví Visegrádské skupiny v období červenec 2011 – červen 2012.

Během maďarského předsednictví pak přijala Rada Evropské unie ve dnech 9.–10. června 2011 závěry o *připomínání zločinů spáchaných totalitními režimy v Evropě*,¹⁰ ve kterých vyjadřuje podporu založení Platformy, jež poskytne podporu pro stávající a budoucí propojování národních výzkumných institucí specializovaných v oblasti totalitní zkušenosti, a vyzývají všechny zainteresované, aby k tomu plně využili programů Evropské unie.

Dne 23. srpna 2011, v den výročí podepsání paktu Ribbentrop–Molotov z roku 1939, zorganizovalo polské předsednictví Rady Evropské unie první Evropský den připomínky obětí totalitních režimů. Při této příležitosti přijala Rada ministrů spravedlnosti Evropské unie *Varšavskou deklaraci*,¹¹ ve které ministři vyjadřují podporu založení Platformy, která se bude zabývat roztržštěnými zkušenostmi a náhledy Evropy na vlastní totalitní minulost.

Platforma byla slavnostně založena v Praze pod záštitou premiéra Petra Nečase dne 14. října 2011 dvaceti zakladatelskými členskými institucemi a organizacemi ze 13 členských států Evropské unie. Podepsání zakladatelských listin bylo doprovodeno akcí summitu Visegrádské skupiny a zúčastnili se jej premiéři zemí V4 Petr Nečas, Donald Tusk a Viktor Orbán. Platforma byla založena jako neziskové zájmové sdružení právnických osob podle občanského zákoníku České republiky s registrovaným sídlem v Praze.

7 www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/gena/108527.pdf, str. 17.

8 www.crimesofcommunism.eu/declaration.html / www.zlocinykomunismu.eu/deklarace.html

9 [http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/reading/pdf/com\(2010\)_873_1_en_act_part1_v61.pdf](http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/reading/pdf/com(2010)_873_1_en_act_part1_v61.pdf)

10 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/122521.pdf

11 http://www.memoryandconscience.eu/wp-content/uploads/2011/08/warsaw_declaration.pdf

V prvních volbách do orgánů Platformy, které se konaly dne 14. října 2011, byl zvolen prezidentem Göran Lindblad, bývalý člen švédského parlamentu a předseda Politického výboru Parlamentního shromáždění Rady Evropy (PSRE) a zpravodaj usnesení PSRE z 25. ledna 2006 o *nutnosti mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů*.¹² Andreja Valič Zver, ředitelka Studijního centra pro národní usmíření ze Slovinska, Paweł Ukielski, zástupce ředitele Muzea Varšavského povstání, Zsolt Szilágyi, vedoucí kabinetu viceprezidenta Evropského parlamentu László Tökése a Siegfried Reiprich, ředitel Nadace Saské památníky pro připomínání obětí politické zvěle, byli zvoleni do předsednictva. Výkonnou ředitelkou Platformy byla zvolena Neela Winkelmannová z Ústavu pro studium totalitních režimů.

Zakládající členové Platformy evropské paměti a svědomí:

Bulharsko:

Centrum Hannah Arendtové – Sofia

Česká republika:

Ústav pro studium totalitních režimů
Archiv bezpečnostních složek

Estonsko:

Estonský ústav historické paměti
Nadace Unitas

Litva:

Sekretariát Mezinárodní komise pro zhodnocení zločinů nacistického a sovětského okupačního režimu v Litvě
Litevské centrum pro výzkum genocidy a odporu

Lotyšsko:

Asociace pro Muzeum okupací Lotyšska
Společnost pro výzkum okupace Lotyšska

Maďarsko:

Veřejná nadace Dějiny a průzkum společnosti střední a východní Evropy

Německo:

Spolkový zmocněnec pro dokumenty státobezpečnostní služby bývalé NDR
Památník Berlín-Hohenschönhausen
Společnost Hannah Arendtové

12 <http://assembly.coe.int/main.asp?link=documents/adoptedtext/ta06/eres1481.htm>

Nizozemí:

Nadace Dějiny totalitních režimů a jejich obětí

Polsko:

Ústav národní paměti

Muzeum Varšavského povstání

Rumunsko:

Ústav pro vyšetřování zločinů komunismu a paměť rumunského exilu

Slovensko:

Nadace Jána Langoše

Slovinsko:

Studijní centrum pro národní usmíření

Švédsko:

Ústav pro informování o zločinech komunismu

Platforma čítá dnes, necelé dva roky po svém založení, 37 institucí a organizací ze 13 států Evropské unie, Moldavska, Ukrajiny a Kanady. Podmínkou členství v Platformě je mimo jiné dodržování *Kodexu*, který je součástí stanov a představuje etický standard pro všechny členy Platformy na dvou úrovních: z hlediska spolupracovníků a finančních toků. Do poradního sboru Platformy bylo zatím zvoleno dvanáct evropských osobností, především z řad disidentů a vůdců demokratického převratu v Evropě z let 1989–1991 – Vytautas Landsbergis (Litva), Sandra Kalniete (Lotyšsko), László Tökés (Rumunsko), Tunne Kelam (Estonsko), Werner Schulz (Německo), Martin Mejstřík (Česká republika), Wojciech Roszkowski (Polsko) a další.

Kodex Platformy evropské paměti a svědomí

Níže podepsaný Člen plně souhlasí se Smlouvou a Stanovami a podporuje jejich účel a cíle. Člen vědomě nezaměstnává, ať již v placených, nebo neplacených funkcích, bývalé členy nebo spolupracovníky represivních složek totalitních režimů nebo bývalé placené funkcionáře totalitních politických struktur (jako výjimka je v tomto specifickém bodě poskytnuta tolerance Úřadu Spolkového zmocněnce pro dokumenty státobezpečnostní služby bývalé NDR, s přihlédnutím k tomu, že se na právním vyřešení personálního problému pracuje). Žádný z členů nesmí být v Platformě zastoupen osobou, která spadá do výše uvedené kategorie.

Podle jeho nejlepšího vědomí nepocházejí žádné zdroje financování níže podepsaného Člena od nedemokratických politických struktur nebo od osob s takovými strukturami spřízněných nebo od organizací, které propagují, podporují nebo toleru-

jí rasovou, národnostní či náboženskou a sociální nenávist či totalitní nadvládu nebo nedemokratické hnutí.

Člen není spojen s, nepodporuje a nebude podporovat v jakékoliv podobě, ať finanční, personální, nebo materiální, nedemokratické politické nebo mocenské struktury nebo osoby s takovými strukturami spřízněné nebo organizace propagující, podporující nebo tolerantní k rasové, národnostní či náboženské a sociální nenávisti či totalitní nadvládě nebo nedemokratickému hnutí.

Porušení *Kodexu* Platformy může vést ke zrušení členství v Platformě.¹³

Pražská deklarace

přijatá na konferenci *Svědomí Evropy a komunismus* 3. června 2008 v Praze¹⁴

Majíce na mysli důstojnou a demokratickou budoucnost našeho evropského domova, vycházejíce z toho, že

společnosti, které zanedbávají minulost, nemají budoucnost,

Evropa nebude jednotná, dokud nebude schopna sjednotit svůj pohled na historii, uznat komunismus a nacismus za své společné dědictví a podstoupit poctivou a důkladnou debatu o všech totalitních zločinech minulého století,

komunistická ideologie je přímo zodpovědná za zločiny proti lidskosti,

špatné svědomí vycházející z komunistické minulosti je těžkým břemenem pro budoucnost Evropy a pro naše děti,

rozdílné hodnocení komunistické minulosti může stále rozdělovat Evropu na „východ“ a „západ“,

sjednocení Evropy bylo přímou odezvou na války a násilí vyprovokované totalitními systémy na tomto kontinentu,

povědomí o zločinech proti lidskosti spáchaných komunistickými režimy na celém kontinentu musí proniknout do myslí všech Evropanů ve stejném rozsahu, jako se tomu stalo u režimů nacistických,

existuje výrazná podobnost mezi nacismem a komunismem z hlediska jejich hrůzného a děsivého charakteru a jejich zločinů proti lidskosti,

zločiny komunismu stále čekají na zhodnocení a posouzení z právního, morálního, politického i historického hlediska,

tyto zločiny byly ospravedlňovány ve jménu teorie třídního boje a principu diktatury „proletariátu“ za použití teroru jako metody udržení diktatury,

komunistická ideologie byla a je používána jako nástroj v rukách budovatelů říší v Evropě a v Asii za účelem dosažení jejich expansionistických cílů,

13 Kontakt: Platforma evropské paměti a svědomí, Siwiewcova 2, 130 00 Praha 3, tel.: +420-221 008 508, office@memoryandconscience.eu, www.memoryandconscience.eu

14 Konferenci pořádal Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu PČR, organizovali ji Senátor Martin Mejstřík a europoslankyně Hybášková.

mnozí pachatelé, kteří se dopustili zločinů ve jménu komunismu, dosud nebyli postaveni před soud a jejich oběti dosud nebyly odškodněny,

poskytnutí objektivních a vyčerpávajících informací o komunistické totalitní minulosti, které povedou k hlubšímu porozumění a diskusi, je nezbytnou podmínkou pro zdravou budoucí integraci všech evropských národů,

konečné usmíření všech evropských národů není možné bez soustředěné a hloubkové snahy nalézt pravdu a obnovit paměť,

komunistickou minulostí Evropy je třeba se důkladně zabývat jak na úrovni akademické, tak na úrovni široké veřejnosti a budoucí generace by měly mít snadný přístup k informacím o komunismu,

v různých částech světa přežívá jen několik totalitních komunistických režimů, které však ovládají zhruba jednu pětinu světové populace a svým lpěním na moci se dopouštějí zločinů a výrazně ztěžují životní podmínky svých obyvatel,

v mnoha zemích se komunistické strany, i když nejsou u moci, veřejně nedistancovaly od zločinů komunistických režimů a ani je neodsoudily,

Praha je jedním z míst, která zažila nadvládu nacismu i komunismu, a ve víře, že miliony obětí komunismu a jejich rodiny mají právo na to, aby požívaly spravedlnosti, účasti, pochopení a uznání za svá utrpení stejným způsobem, jakým byly morálně a politicky uznány oběti nacismu,

my, účastníci pražské konference Svědomí Evropy a komunismu, s ohledem na

usnesení Evropského parlamentu k šedesátému výročí konce druhé světové války v Evropě dne 8. května 1945 ze dne 12. května 2005,

usnesení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1481 ze dne 26. ledna 2006,

usnesení ke zločinům komunismu přijatá řadou národních parlamentů, zkušenosti jihoafrické Komise pravdy a usmíření,

zkušenosti ústavů paměti a památníků v Polsku, Německu, na Slovensku, v České republice, ve Spojených státech amerických, Ústavu pro vyšetřování zločinů komunismu v Rumunsku, muzeí okupace v Litvě, Lotyšsku a Estonsku a Domu teroru v Maďarsku,

současná a budoucí předsednictví Evropské unie a Rady Evropy,

na skutečnost, že rok 2009 bude dvacátým výročím pádu komunismu ve východní a střední Evropě, masového zabíjení v Rumunsku a masakru na náměstí Tiananmen v Pekingu,

vyzýváme

1. k dosažení celoevropské shody, že jak nacistické, tak komunistické totalitní režimy mají být hodnoceny, každý podle svých strašlivých zásluh, jako destruktivní ve své politice systematického uplatňování extrémních forem teroru, potlačování veškerých občanských a lidských svobod, zahajování útočných válek a – coby neodmyslitelné součásti svých ideologií – vyhlazování a deportací celých národů a skupin obyvatel; a že jako takové by měly být považovány za hlavní katastrofy, které postihly 20. století,

2. k uznání, že mnoho zločinů spáchaných ve jménu komunismu by mělo být hodnoceno jako zločiny proti lidskosti a sloužit tak jako varování pro budoucí generace stejným způsobem, jakým byly nacistické zločiny hodnoceny Norimberským tribunálem,

3. k zformulování společného přístupu ve věci zločinů totalitních režimů, *inter alia* komunistických režimů, a k vytvoření širokého celoevropského povědomí o komunistických zločinech s cílem jasně definovat společný postoj ke zločinům komunistických režimů,

4. k zavedení legislativy, která by umožnila soudům soudit a odsuzovat pachatele komunistických zločinů a odškodňovat oběti komunismu,

5. k zajištění principu rovného zacházení a nediskriminace pro oběti všech totalitních režimů,

6. k evropskému a mezinárodnímu úsilí za účinné odsouzení minulých komunistických zločinů a za účinný boj proti pokračujícím komunistickým zločinům,

7. k uznání komunismu jako nedělitelné a hrůzné součásti společné evropské historie,

8. k přijetí celoevropské odpovědnosti za zločiny spáchané komunismem,

9. k ustavení 23. srpna, dne podepsání paktu mezi Hitlerem a Stalinem známého jako Molotovův–Ribbentropův pakt, jako dne připomenutí obětí nacistických a komunistických totalitních režimů, stejným způsobem, jakým si Evropa připomíná oběti holokaustu dne 27. ledna,

10. k zodpovědným postojům národních parlamentů ve vztahu k uznání komunistických zločinů za zločiny proti lidskosti, vedoucím k odpovídající legislativě a k parlamentnímu monitorování takovéto legislativy,

11. k účinné veřejné debatě o komerčním a politickém zneužití komunistických symbolů,

12. k pokračování slyšení Evropské komise týkajících se obětí totalitních režimů s cílem sestavení Sdělení Komise,

13. k ustanovení výborů složených z nezávislých odborníků ve státech, které se nacházely pod nadvládou totalitních komunistických režimů, jejichž úkolem bude sbírat a hodnotit informace o porušování lidských práv za totalitního komunistického režimu na národní úrovni s cílem úzké spolupráce z expertním výborem Rady Evropy,

14. k zajištění jasného mezinárodního právního rámce s ohledem na svobodný a neomezený přístup k archivům obsahujícím informace o zločinech komunismu,

15. k založení Ústavu Evropské paměti a svědomí, který by byl – A) evropským výzkumným ústavem pro studium totality, vývoj vědeckých a výchovných projektů a poskytování podpory pro propojení národních výzkumných ústavů specializovaných na téma totalitní zkušenost, – B) a panevropským muzeem/památkem obětí všech totalitních režimů, s cílem trvalé připomínky obětí těchto režimů a zvyšování povědomí o zločinech těmito režimy spáchaných,

16. k uspořádání mezinárodní konference o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy za účasti zástupců vlád, parlamentářů, příslušníků akademické obce, odborníků a nevládních organizací, jejíž výsledky budou z velké části zveřejněny celosvětově,

17. k úpravám a přepracováním evropských učebnic dějepisu tak, aby se děti mohly učit o komunismu a jeho zločinech a byly před ním varovány stejným způsobem, jakým se naučily hodnotit zločiny nacismu,

18. k rozsáhlé a důkladné celoevropské debatě o komunistické historii a komunistickém dědictví,

19. k společnému připomenutí dvacátého výročí pádu berlínské zdi, masového zabíjení v Rumunsku a masakru na Tiananmenském náměstí příští rok.

My, účastníci pražské konference Svědomí Evropy a komunismus, oslovujeme všechny národy Evropy, všechny evropské politické instituce včetně národních vlád, parlamentů, Evropského parlamentu, Evropské komise, Rady Evropy a dalších relevantních mezinárodních orgánů a vyzýváme je, aby vzaly myšlenky a vyzvy vyjádřené touto Pražskou deklarací za své a aby je realizovaly v praktických krocích a politikách.

Zakládající signatáři

Christopher Beazley (poslanec Evropského parlamentu, Spojené království)

Joachim Gauck (bývalý vládní zmocněnec pro dokumenty státní bezpečnosti NDR, Německo)

Václav Havel (bývalý disident a prezident Československé/České republiky, Česká republika)

Jaroslav Hutka (bývalý disident, písničkář, Česká republika)

Jana Hybášková (poslankyně Evropského parlamentu, Česká republika)

Tseten Samdup Chhoe kyapa (zástupce Jeho Svatosti Dalajlamy, Ženeva, Tibet, Švýcarsko)

Łukasz Kamiński (zástupce ředitele, Instytut Pamięci Narodowej, Polsko)

- Tunne Kelam (poslanec Evropského parlamentu, bývalý disident, Estonsko)
- Michael Kißener (historik, Univerzita Johanna Gutenberga, Mainz, Německo)
- Růžena Krásná (bývalá politická vězeňkyně, politička, Česká republika)
- Vytautas Landsbergis (poslanec Evropského parlamentu, bývalý disident a prezident Litevské republiky, Litva)
- Miroslav Lehký (zástupce ředitele, Ústav pro studium totalitních režimů, Česká republika)
- Göran Lindblad (viceprezident Parlamentního shromáždění Rady Evropy, poslanec parlamentu Švédska, Švédsko)
- Jiří Liška (senátor, místopředseda Senátu, Parlament České republiky, Česká republika)
- Martin Mejstřík (senátor, Parlament České republiky, Česká republika)
- Lukáš Pachta (politolog, publicista, Česká republika)
- Zianon Pazniak (předseda lidové národní fronty Běloruska, předseda běloruské konzervativní křesťanské strany, Spojené státy americké)
- Alexandr Podrabinek (bývalý disident a politický vězeň, novinář, Rusko)
- Jiří Stránský (bývalý politický vězeň, spisovatel, bývalý předseda PEN klubu, Česká republika)
- Ivonka Survilla (exilová prezidentka Běloruska, Kanada)
- Eduard Stehlík (historik, zástupce ředitele, Vojenský historický ústav, Česká republika)
- Karel Straka (historik, Vojenský historický ústav, Česká republika)
- Jaromír Štětina (senátor, Parlament České republiky, Česká republika)
- Jan Urban (novinář, Česká republika)
- Václav Vaško (bývalý politický vězeň, diplomat, katolický aktivista, Česká republika)
- Emanuelis Zingeris (poslanec parlamentu Litevské republiky, předseda Mezinárodní komise pro zhodnocení zločinů nacistického a sovětského okupačního režimu v Litvě, Litva)
- Pavel Žáček (ředitel, Ústav pro studium totalitních režimů, Česká republika)

Usnesení Evropského parlamentu o svědomí Evropy a totalitě ze dne 2 dubna 2009

Evropský parlament ,

- s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv OSN,
- s ohledem na rezoluci 260(III)A Valného shromáždění OSN o genocidě ze dne 9. prosince 1948,
- s ohledem na články 6 a 7 Smlouvy o Evropské unii,
- s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie,
- s ohledem na rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva(1) ,
- s ohledem na rezoluci 1481 Parlamentního shromáždění Rady Evropy ze dne 26. ledna 2006 o nutnosti mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů,
- s ohledem na své prohlášení o vyhlášení 23. srpna Evropským dnem památky obětí stalinismu a nacismu, které bylo přijato dne 23. září 2008(2) ,
- s ohledem na řadu svých předchozích usnesení o demokracii a dodržování základních práv a svobod, včetně usnesení ze dne 12. května 2005 k šedesátému výročí konce druhé světové války v Evropě dne 8. května 1945(3) , usnesení ze dne 23. října 2008 o připomenutí obětí Velkého hladomoru(4) a usnesení ze dne 15. ledna 2009 ledna 2009 o Srebrenici(5) ,
- s ohledem na komise pro pravdu a spravedlnost zřízené v různých částech světa, které pomohly osobám, jež žily pod různými bývalými autoritativními a totalitními režimy, aby překonaly vzájemné rozdíly a dosáhly usmíření;
- s ohledem na prohlášení předsedy a politických skupin EP ze dne 4. července 2006 u příležitosti 70. výročí státního převratu generála Franca;
- s ohledem na čl. 103 odst. 4 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že se historikové shodují na tom, že není možné zcela objektivně interpretovat historické skutečnosti a že neexistují objektivní historická svědectví; vzhledem k tomu, že profesionální historikové však zkoumají minulost pomocí vědeckých nástrojů a snaží se být maximálně nestranní,

B. vzhledem k tomu, že žádný politický orgán ani žádná politická strana nemá na výklad historie monopol a nemůže tvrdit, že je objektivní,

C. vzhledem k tomu, že oficiální politické interpretace historických skutečností by neměly být výsledkem většinového rozhodování v parlamentech; vzhledem k tomu, že parlamenty nemohou minulost uzákonit,

D. vzhledem k tomu, že si evropský integrační proces klade za cíl, aby bylo v budoucnu zajištěno dodržování základních práv a zásad právního státu, a vzhledem k tomu, že články 6 a 7 Smlouvy o Evropské unii stanoví vhodné mechanismy pro naplňování tohoto cíle,

E. vzhledem k tomu, že mylný výklad historie může podpořit exkluzivistická opatření, a tím podněcovat nenávisť a rasismus,

F. vzhledem k tomu, že vzpomínky na tragickou minulost Evropy je zapotřebí uchovat v živé paměti, a uctít tak památku obětí, odsoudit viníky a položit základy k usmíření vycházející z pravdy a připomínání minulosti,

G. G vzhledem k tomu, že ve 20. století totalitní a autoritářské režimy v Evropě deportovaly, věznily, mučily a zavraždily miliony obětí; vzhledem k tomu, že nicméně musí být uznán unikátní rozměr holocaustu,

H. vzhledem k tomu, že v západní Evropě byl dominantní historickou zkušeností nacismus a země střední a východní Evropy zažily komunismus i nacismus; vzhledem k tomu, že je nutné usilovat o lepší pochopení dědictví těchto zemí, které prošly dvojí diktaturou;

I. I vzhledem k tomu, že evropská integrace byla již od počátku reakcí na utrpení, které přinesly dvě světové války a nacistická tyranie, jež vedla k holocaustu, jakož i na rozpínavost totalitních a nedemokratických komunistických režimů ve střední a východní Evropě, a byla rovněž způsobem, jak pomocí spolupráce a integrace překonat hluboké rozpory a nepřátelství v Evropě, jak ukončit válku a zajistit na tomto kontinentu demokracii,

J. vzhledem k tomu, že proces evropské integrace se zdařil a vedl k vybudování Evropské unie sdružující nyní země střední a východní Evropy, v nichž od konce druhé světové války do počátku 90. let dvacátého století vládl komunistický režim, a vzhledem k tomu, že se díky brzkému přistoupení Řecka, Španělska a Portugalska, které

dlouhodobě ovládaly fašistické režimy, podařilo zajistit demokratický vývoj jižní Evropy,

K. vzhledem k tomu, že Evropa nebude sjednocena, dokud nebude schopna vytvořit jednotný pohled na svoji historii, neuzná nacismus, stalinismus a fašistické a komunistické režimy za společné dědictví a nepovede otevřenou a důkladnou diskusi o jejich zločinech v minulém století,

L. vzhledem k tomu, že v roce 2009 oslaví sjednocená Evropa 20. výročí zhroucení komunistické diktatury ve střední a východní Evropě a pád Berlínské zdi, což by mělo být jak příležitostí pro rozšíření povědomí o minulosti a uznání úlohy demokratických občanských iniciativ, tak impulsem pro posílení pocitu spolupatříčnosti a soudržnosti,

M. vzhledem k tomu, že je rovněž důležité připomínat osobnosti, které se aktivně stavěly proti totalitní vládě a které by měly být kvůli své oddanosti, víře v ideály, čestnosti a odvaze zapsány v povědomí Evropanů jako hrdinové totalitní éry,

N. vzhledem k tomu, že z pohledu obětí není důležité, který z režimů je připravil o svobodu nebo je z jakýchkoli důvodů mučil či zabíjel,

1. vyjadřuje úctu a uznání všem obětem totalitních a nedemokratických režimů v Evropě a těm, kdo bojovali proti tyranii a utlačování,

2. potvrzuje svůj závazek budovat prosperující Evropu, která žije v míru a vychází z takových hodnot, jako je úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv;

3. zdůrazňuje význam uchování vzpomínek v živé paměti, protože bez pravdy a vzpomínky na minulost nelze dosáhnout usmíření; opět potvrzuje své jednotné stanovisko odsuzující všechny druhy totalitní vlády, ať už jsou jejich ideologie jakékoliv;

4. připomíná, že k posledním projevům genocidy a zločinům proti lidskosti v Evropě stále docházelo v červenci 1995, a že k potírání nedemokratických, xenofobních, autoritářských a totalitních ideologií a směrů je zapotřebí neustálé ostražitosti;

5. podtrhuje, že je nutné podporovat zachování dokumentů a svědeckých dokládajících pohnutou minulost Evropy, aby bylo možné prohloubit povědomí Evropy o zločinech spáchaných totalitními a nedemokratickými režimy, jelikož bez připomínání minulosti nelze dosáhnout usmíření;

6. vyslovuje politování nad skutečností, že v některých členských státech je i 20 let po pádu komunistických diktatur režimů ve střední a východní Evropě nenáležitě omezen přístup k dokumentům, které mají konkrétní význam z osobního hlediska

nebo jsou potřebné pro účely vědeckého bádání; vyzývá členské státy, aby se skutečně zasadily o otevření archivů, a to i archivů bývalých státních bezpečnostních služeb, tajné policie a zpravodajských služeb a současně zajistily, aby tento proces nebyl zneužíván pro politické účely;

7. důrazně a jednoznačně odsuzuje všechny zločiny proti lidskosti spáchané všemi totalitními a autoritářskými režimy a rozsáhlá porušování lidských práv, kterých se tyto režimy dopustily; vyjadřuje obětem těchto zločinů a jejich rodinným příslušníkům účastenství, pochopení a uznání jejich utrpení;

8. prohlašuje, že evropskou integraci jako cestu k míru a usmíření si občané Evropy svobodně zvolili, a vyslovili se tak pro společnou budoucnost, a že Evropská unie nese zvláštní díl odpovědnosti za podporu a zachování demokracie, dodržování lidských práv a zásad právního státu, a to nejen uvnitř Evropské unie, ale i mimo ni;

9. vyzývá Komisi a členské státy, aby i nadále usilovaly o prohloubení výuky evropské historie a aby zdůrazňovaly historický úspěch evropské integrace a výrazný kontrast mezi tragickou minulostí a mírovým a demokratickým společenským řádem v dnešní Evropské unii;

10. je přesvědčen o tom, že odpovídající udržování historické paměti, zevrubné přehodnocení evropských dějin a celoevropské uznání všech historických hledisek moderní Evropy posílí evropskou integraci;

11. v této souvislosti vyzývá Radu a Komisi, aby podporovaly a obhajovaly činnost takových nevládních organizací, jako je Memorial působící v Ruské federaci, která se aktivně věnuje studiu a shromažďování dokumentace spojené se zločiny, jež byly spáchány za stalinismu;

12. znovu vyjadřuje pevnou podporu posílení mezinárodní spravedlnosti;

13. vyzývá ke zřízení platformy evropské paměti a svědomí, která by podpořila budování sítí a spolupráci mezi vnitrostátními výzkumnými institucemi, jež se specializují na historii totalitních režimů, a vytvoření celoevropského dokumentačního střediska / památníku obětem všech totalitních režimů;

14. vyzývá k posílení stávajících příslušných finančních nástrojů, aby se zajistila podpora pro odborný historický výzkum výše uvedených otázek

15. vyzývá k tomu, aby byl 23. srpen vyhlášen Evropským dnem památky obětí všech totalitních a autoritářských režimů, které by byly připomínány důstojně a nezaujatě;

16. je přesvědčen, že konečným cílem zpřístupnění a zhodnocení zločinů spáchaných komunistickými totalitními režimy je usmíření, kterého lze dosáhnout uznáním odpovědnosti, požádáním o odpuštění a podporou morální obrody;

17. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě, Komisi, parlamentům členských států, vládám a parlamentům kandidátských zemí, vládám a parlamentům zemí přidružených k Evropské unii a vládám a parlamentům členských zemí Rady Evropy.